

ЛЕГЕНДА ПРО КИЯ

Величне місто Київ, столиця України та історична скарбниця для слов'янського народу. З давніх-давен Київ був взірцем та гордістю для народу руського. Розквіт та занепад – все це було властиво місту та його жителям з тяжкою долею. Місто Київ – це матінка міст руських. Відтоді і дотепер Київ оберігає жителів та дотримується традицій, які були покладені в основу міст Давньоруської держави.

Ще змалечку ми вчили славетну легенду про великих засновників Києва. Цю легенду знає кожен корінний киянин та патріот своєї держави також. Легенда про Кия, Щека, Хорива та їхню сестру Либідь не залишить вас байдужими до історії міста Київ. На початку XII ст. киево-печерський чернець Нестор, автор літопису «Повість временних літ», розповів про заснування трьома братами Кієм, Хоривом і Щеком та їхньою сестрою Либіддю міста Києва. Кий був старшим братом, саме тому він є головним героєм легенди про заснування міста. Вперше про Кия згадується в «Повісті временних літ», автор називає Кия князем полянським. Можна сміливо стверджувати, що Кий був першим князем Руської землі. Вважають що міські поселення спочатку з'явилися на горі Кия, а потім поширилися територією сучасної Старокиївської гори. Саме тому свою назву місто отримало від імені Кий.

Археологічні дослідження довели, що літописний переказ є правдивою розповіддю про давні історичні процеси заснування та розвитку Києва. Літописний переказ містить і цікаві відомості про самого Кия, який очолював племена полян. Відомо, що князь відвідував Константинополь, де «прийняв велику честь від царя», потім намагався утвердитися на Дунаї. Він навіть збудував там невелике містечко Києвець, але після нетривалого володарювання був змушений знову повернутися звідти до Києва. Намагаючись якомога більше дізнатися про князя Кия, вчені дослідили багато літературних джерел: давньоруський та західнослов'янський епоси, пам'ятки вірменської, візантійської та скандинавської літератури; свідчення Йордана (готського історика VI ст.).

Завдяки цим дослідженням стають відомі основні факти біографії князя. Кий заснував своє місто у молоді літа, а Константинополь відвідав вже у достатньо зрілому віці. Уклавши там угоду з візантійським царем Юліаном, спробував заволодіти Подунав'ям, але зазнав поразки і був змушений повернутися до Києва, де пройшли останні роки його життя.

Історичні джерела, на жаль, не зберегли докладних свідоцтв про постать Кия. Але її усе ж таки можна уявити, якщо проаналізувати деякі факти з біографії князя. Вчені дійшли висновку, що Кий заснував місто у молоді роки. Крім того, відомо, що на цей час він уже очолював союз полянських племен. Такі відомості красномовно свідчать про те, що князю, безсумнівно, були притаманні мудрість, сильна воля, рішучість, дієвість, поміркованість вчинків. Археологи визначили, що перші міські поселення Києва були обнесені кірпосними спорудами і нагадували фортецю.

Отже правитель міста опікувався спокоєм та добробутом своїх громадян, дбав про захист своїх володінь. Напевне, Кий мав честолюбну вдачу. Про це свідчить його відвідування Константинополя та намагання підкорити собі землі Подунав'я. Князь прагнув заявити про себе як про значного політика і могутнього завойовника.

Щодо особистості Кия існує багато суперечностей. Переповідаючи народний переказ «Повісті временних літ» про відвідини полянським князем Царгорода, набагато пізніший (XVI ст.) Никонівський літопис сповіщає, що Кий ходив на візантійську столицю «з силою ратною». Джерело цієї звістки невідоме. Російський історик XVIII ст. В.Татищев тлумачив її як вказівку на те, що Кий вчинив воєнний похід на Царгород. Це може відповідати реальності. Можливо, якісь подробиці політичної біографії Кия подано у пам'ятці візантійської літератури «Чудеса Димитрія Солунського». Як вважають вчені, вона відбиває історичні події першої половини VII ст. В «Чудесах...» у легендарній формі оповідається про те, як вождь прикарпатсько-дунайських слов'ян Кувер (згадаймо Куара з вірменської «Історії Тарона») повстав проти тюрків-аварів, що поневолили його країну, і, зазнавши поразки, разом із залишками війська дістав притулок у Візантії. Так само, як Кий, він відвідав імператора в Константинополі, зробив спробу закріпитися в пониззі Дунаю і навіть захопити деякі візантійські володіння й серед них велике й багате місто Фессалоніку (слов'янському – Солунь), але зазнав невдачі. Навряд чи Кувер – це Кий, як вважали деякі історики в минулому.

Не виключено, однак, що Кий був попередником Кувера, можливо, навіть його предком, а народний поголос об'єднав їх та сполучив головні епізоди їхньої діяльності. Як би там не було, паралельне студіювання звісток вітчизняних і візантійських пам'яток дозволило ученим (Б.Рибаків, П.Толочко та ін.) припустити, що полянський вождь на ім'я чи прізвисько Кий служив одному з візантійських монархів, а далі зазнав невдачі, спробувавши на власний страх і ризик отаборитися на північному рубежі імперії.

Візантійські джерела повідомляють, що полянський князь Кий (в оригіналі Кувер) у юнацькі роки виховувався при дворі імператора [Юстиніана I](#), у Константинополі прийняв християнство та здобув освіту. «Мав велику честь від царя», отримав бенефіцій у Нижньому Подунав'ї, де заснував «градок Києвець», але

через спротив місцевих племен не зміг там закріпитися. Тому Кий повернувся додому, де «заклав» (напевно, розбудував або переніс з іншого міста) свою столицю Київ.

За іншими свідченнями візантійців, Кий був сучасником імператора Іраклія. Як докладно пише його сучасник Іоанн з Нікіу, силою Святого і Животворного Хрещення, ним прийнятого, він перемагав усіх варварів і язичників». Про дружні зв'язки давньоруського князя з візантійським імператорським двором свідчить і «Повість временних літ».

Незаперечним історичним фактом слід вважати започаткування Києм східнослов'янського протоміста – пуп'янка майбутнього столярного града Русі Києва. Результати археологічних досліджень загалом надають можливість загального датування життя й діяльності Кия останніми роками V – першою половиною VI ст. Виявлено й вивчено рештки укріплень, жител, візантійські монети та інші пам'ятки матеріальної культури цього часу в прадавньому історичному осередку Києва, завдяки чому будівництво згаданого Нестором «городка Кия» можна віднести до кінця V – першої половини VI ст.

На повідомленні «Повісті временних літ» про кончину Кия після повернення з Царгорода уриваються свідчення літописців про давній зародок Києва. Вона знову згадує про нього лише з 852 р., коли починає вже суто за роками викладати події східнослов'янської історії. Три з лишком століття з часу смерті Кия не минули без сліду для започаткованого ним «городка» й східнослов'янського суспільства в цілому. Поступово розрізнені союзи племен об'єдналися навколо Києва в східнослов'янську державу. Хтось з істориків образно назвав давнє місто «квіткою середньовіччя». Воно дійсно концентрувало в собі не лише ремесла, промисли, торгівлю, осередки влади й релігії. У містах зосереджувалася культура: архітектура й живопис, прикладне мистецтво, освіта й література. Перші протоміста можна розглядати як бутони таких квіток. До них належав і Київ. Протягом VI–IX ст. з цього бутона виросла прекрасна й життєдайна квітка – середньовічний Київ, що увібрав у себе кращі здобутки політики, господарства й культури. Київ став тим соціально-політичним і військовим центром, навколо якого згуртувалося перше державне об'єднання східних слов'ян – Київська Русь.

Можна зробити висновок, що Кий, Щек, Хорив та їх сестра Либідь були засновниками міста Київ, яке на сьогодні є столицею України. Зі сформованих племен вийшли лідери, які здобули владу та збудували перше місто на території колишньої Київської Русі. Чи знали вони про подальшу долю міста Київ, ми не можемо сказати напевно. Розквіт та добробут притаманні місту й до сьогоднішніх днів. Київ – непорушне місто, здатне до перемог. Таким воно було здавна й залишиться таким назавжди.